

Asia: VN/4099/2024

Lausuntopyyntö: Työryhmämietintö hallituksen esitykseksi hankintalain, erityisalojen hankintalain sekä rikosrekisterilain 6 b §: n muuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

Esityksen yleiset tavoitteet ja päämäärät

Mitä mieltä olette esityksen yleisistä tavoitteista ja päämääristä? Saavutetaanko esityksellä hallitusohjelman yleiset tavoitteet säästöistä ja kilpailun lisäämisestä?

Markkinakartoituksen merkityksen korostaminen hankintojen valmistelussa sekä hankintojen jakaminen tarkoituksenmukaisiksi kokonaisuuksiksi ovat oikeansuuntaisia toimenpiteitä. Nämä keinot voivat parhaimmillaan lisätä tarjousten määrää ja edistää kilpailua.

Sen sijaan 10 prosentin omistusosuus sääntelykeinona on virheellinen. Tämä ei tue hallituksen tavoitetta hyödyntää sidosyksiköitä tarkoituksenmukaisesti, eikä se lisää merkittävästi kilpailua tai markkinoille siirtyvää liikevaihtoa. Päinvastoin, se heikentää kustannustehokkuutta ja aiheuttaa taloudellista sekä toiminnallista vahinkoa. Uudelleenjärjestelyt ja päällekkäiset toiminnot tuovat merkittäviä lisäkustannuksia.

Esitys aiheuttaisi vaikeuksia pienille in house -yhtiöille, jotka jäisivät muutoksen seurauksena sidosyksiköiden tarjoaman yhteistyön ulkopuolelle. Nämä yhtiöt kohtaisivat ongelmia vastaavien järjestelmien hankkimisessa sekä henkilöstön rekrytoinnissa muutosten toteuttamiseksi

Hankintojen valmistelu

Hankintojen valmistelua koskevilla ehdotuksilla pyritään lisäämään hankintojen huolellista valmistelua, markkinakartoituksen käyttöä, sekä kilpailua julkisissa hankinnoissa. Tavoitteena on saada lisää tarjontaa ja säästöjä. Työryhmän mietinnössä ehdotetussa ratkaisussa on samanaikaisesti pyritty varmistamaan, että se on käytännön hankintatoimen näkökulmasta tarkoituksenmukainen.

-

- **Kuinka hyvin hankintalain 65, 75, 124 ja 125 §:iä koskeva esitys edistää markkinakartoituksen käyttöä ja hankinnan huolellista valmistelua?**

Konserniyhtiömme toteuttavat jo huolellisen markkinakartoituksen hankinnoissa, riippumatta hankintalain muutoksista. Ehdotettu muutos lisäisi työmäärää tarjouspyyntövaiheessa, erityisesti niiden alueiden osalta, joissa kuljetuspalveluihin tarjouksia tulee usein vain yksi. Hyvin tehty markkinakartoitus antaa tarjoajille mahdollisuuden tarjoustensa jättämiseen, mutta uusi tarjouskierros ei välttämättä lisää tarjoajien määrää.

Yli 10 miljoonan euron hankinnat ovat poikkeuksellisia pienissä in-house-yhtiöissä, mutta markkinakartoitusta käytetään silti osana hankinnan suunnittelua. Esitetty muutos ei vaikuttaisi käytäntöihimme, mutta on tärkeää, että markkinakartoituksen käyttö ja toteutustavan valinta jäävät hankintayksikön harkintaan.

- **Ovatko esitetyt keinot sopivia näiden tavoitteiden saavuttamiseksi?**

-

Sidosyksiköiden käytön rajoittaminen

Mitä mieltä olette esityksessä ehdotetusta sidosyksiköiden vähimmäisomistusta koskevasta vaatimuksesta? Onko se mielestänne tarkoituksenmukainen ja toteuttamiskelpoinen?

Lakiesityksessä ehdotettu 10 prosentin vähimmäisomistusvaatimus ei ole tarkoituksenmukainen eikä toteuttamiskelpoinen. Esitys ei huomioi Suomen maantieteellisiä ja toimialakohtaisia erityispiirteitä, ja se heikentää erityisesti harvaan asuttujen alueiden mahdollisuuksia hyödyntää sidosyksiköiden yhteistyötä palveluiden tuottamisessa. Tämä johtaa kustannusten kasvuun, toiminnan laadun heikkenemiseen ja työvoimapulan pahenemiseen.

Minkälaisia vaikutuksia esitetyllä sidosyksiköiden omistusosuuden vähimmäisvaatimuksella mielestänne on?

Esitetty 10 prosentin vähimmäisomistusvaatimus vaikuttaisi konsernin tytäryhtiöiden osakkaiden omistussuhteisiin. Pienosakkaiden omistusosuutta olisi kasvatettava, mikä ei välttämättä ole mahdollista tai tarkoituksenmukaista.

Yhtiöillä on myös omia osakkuuksia tukipalveluista, joiden osalta jouduttaisiin tekemään tarkastelu, kilpailutetaanko ne vai tuotetaanko jatkossa itse.

- **Jos sidosyksiköitä koskeva muutos toteutetaan esitetyllä tavalla, mitä toimenpiteitä ja niistä aiheutuvia kustannuksia muutos todennäköisesti aiheuttaisi edustamanne organisaation eri toimialojen kannalta ja yleisesti?**

Mahdolliset muutokset Tervia-konsernin tytäryhtiöiden omistussuhteissa edellyttävät omistajien keskinäisiä neuvotteluja, osakkuuksien lunastuksia ja mahdollisesti yhtiöoikeudellisia järjestelyjä.

Tervia-konsernin tukipalveluiden osalta tulisi etsi uusia palveluntarjoajia markkinoilta tai ottaa Talous- ja henkilöstöhallinnon ja ICT-toimintoja omaksi toiminnaksi, mikä lisäisi hallinnollista taakkaa ja kustannuksia. Lisäksi yhtiö menettäisi yhteistyöllä saavutetut skaalaedut ja erityisosaamisen, mikä heikentäisi toimintojen laatua ja kustannustehokkuutta. Muutoksen myötä menetetään synergiahyötyjä, ja kustannukset julkisella sektorilla kasvavat.

- **Mitä toimenpiteitä organisaationne aikoo sidosyksikön omistajana tehdä vähimmäisomistusrajaa koskevan sääntelyn seurauksena (esimerkiksi jatkuuko toiminta markkinaehtoisena, puretaanko yhtiö, pilkotaanko yhtiö, ryhdytäänkö muihin toimenpiteisiin?)**

Omistajamme lausuvat tähän omissa lausunnoissaan, sillä kysymys on osoitettu sidosyksikköjen omistajille.

- **Minkälaisia taloudellisia tai muita hyötyjä muutoksesta todennäköisesti seuraisi?**

Konsernimme näkemyksen mukaan muutoksesta ei seuraisi nettohyötyä. Ehdotuksen tavoitteet voidaan saavuttaa jo nykyisen oikeuskäytännön myötä. Muutoksen myötä sidosyksikkötoiminnan kustannustehokkuuden ja toiminnan laadun hyödyt menetettäisiin, eivätkä muutoksella saatavissa olevat mahdolliset ja epävarmat hyödyt korvaisi näitä menetyksiä.

Ovatko esitetyt sidosyksiköitä koskevat siirtymäajat mielestänne riittävät? Kuinka paljon aikaa muutoksiin tarvitaan?

Ehdotetut siirtymäajat eivät ole mahdollista yhtiöjärjestelyjen ja tukipalveluiden uudelleenjärjestelemistä niiden vaatimassa aikataulussa.

Ehdotettu, käytännössä lain mahdollisesta hyväksymisestä alkava 1,5 vuoden siirtymäaika muutokselle on mielestämme riittämätön.

Siirtymäajan tulisi olla vähintään 5 vuotta.

- **Mitä siirtymäaikaa vaativia toimenpiteitä sidosyksiköitä koskeva kirjaus aiheuttaisi?**

Muutos edellyttää yhtiöoikeudellisia ja tukipalveluiden uudelleenjärjestelemistä.

Mietinnön liitteinä olevissa eriävissä mielipiteissä on esitetty poikkeuksia sidosyksiköiden omistusosuusvaatimukseen. Tulisiko vaatimukseen säätää poikkeuksia? Minkälaiset poikkeukset olisivat tarkoituksenmukaisia?

-

Turvallisuus ja huoltovarmuus

Vastaako esitys turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeviin tarpeisiin? Onko esitetty muutos riittävä keino varmistaa turvallisuuden toteutuminen hankinnan elinkaaren aikana ottaen huomioon EU-hankintadirektiivien reunaehdot, sekä muu turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeva sääntely?

Pidämme kannatettavana ehdotusta siitä, että turvallisuus ja huoltovarmuus voitaisiin ottaa hankinnoissa entistä selkeämmin huomioon. Turvallisuus ja huoltovarmuus ovat kansallisesti, alueellisesti ja organisaatiokohtaisesti tärkeitä asioita, joilla on nykypäivänä olennainen merkitys.

Vähimmäisomistusvaatimus heikentää kuitenkin hallitusohjelman mukaisen huoltovarmuuden huomiointia hankinnoissa, sillä se rajoittaa hankintayksiköiden mahdollisuuksia tehdä ratkaisuja eri toimintojen toteuttamisesta huoltovarmuuden kannalta asianmukaisella tavalla.

Rikosrekisteriotteen pakollisuudesta luopuminen

Rikosrekisteriotteiden pakollisesta käytöstä luopumista koskevan ehdotuksen tavoitteena on sujuvoittaa hankintamenettelyjä ja vähentää hallinnollista taakkaa.

-

- **Missä määrin muutos vaikuttaa hallinnolliseen taakkaan yhtäältä hankintayksiköiden ja toisaalta tarjoajien kannalta ja edistää näitä tavoitteita?**

-

Hankintojen ilmoittaminen

Mitkä ovat näkemyksenne hankintojen ilmoittamista koskeviin muutoksiin? Lisäävätkö ehdotetut muutokset hankintojen avoimuutta tarkoituksenmukaisella tavalla?

Jälki-ilmoitusvelvoitteen laajentaminen on perusteltu uudistus, joka auttaa saamaan kattavamman kuvan tilastoista ja hankinnoista. Lisäksi se selkeyttää ilmoittamisvelvollisuutta ja tekee siitä yhdenmukaisemman. Toisaalta, tämä laajennus lisää hankintayksiköiden hallinnollista työtä. Hallinnollisen taakan vähentämiseksi olisi tärkeää panostaa jälki-ilmoitusten automatisointiin.

Muut huomiot

Esitys, jonka mukaan sidosyksikön ei olisi sallittua tehdä hankintoja omistajaltaan tai sisar-sidosyksiköltä, jos sidosyksiköllä on enemmän kuin yksi omistaja, aiheuttaisi merkittäviä muutoksia. Sisar-sidosyksiköt joutuisivat uudelleen järjestelemään toimintojaan, jotka ne ovat aiemmin ostaneet sisar-sidosyksiköiltä. Tämä johtaisi tilanteeseen, jossa yhtiöiden olisi hankittava kilpailuttamisasiantuntemusta ulkopuolelta ja lisäresursseja kilpailutusten toteuttamiseen, jotka

aiemmin on voitu hoitaa sisar-sidosyksiköiden kautta. Tämä aiheuttaisi lisätyötä yhtiöille ja lisäkustannuksia omistajille.

Jaatinen Erja
Tervia -konserni